Tom 15/2023, ss. 491-506
ISSN 0860-5637
e-ISSN 2657-7704
DOI: 10.19251/rtnp/2023.15(20)
www.rtnp.mazowiecka.edu.pl

Anastazja Wilczkowska
Akademia Piotrkowska
ORCID: 0000-0002-5424-3492

Współczesny nauczyciel klas 1-4 w szkole podstawowej w Ukrainie (rzeczywistość i wyzwania)

Modern teacher of grades 1-4 in elementary school in Ukraine (reality and challenges)

Streszczenie: Artykuł został poświęcony problematyce organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego w klasach 1-4 szkoły podstawowej w Ukrainie. Od roku 2018 r. rozpoczęto w tym kraju reformowanie systemu edukacji szkolnej w oparciu o koncepcję „Nowa ukraińska szkoła". Jest to kolejny etap zmian w procesie nauczania i wychowania w Ukrainie według standardów obowiązujących w większości krajów Unii Europejskiej. Jednym z celów programu „Nowa ukraińska szkoła" jest także wszechstronne wspieranie nauczycieli w ich rozwoju indywidualnym i zawodowym. Do głównych filarów rozwoju zawodowego nauczyciela zaliczono: aktywną postawę nauczycieli w kontekście podniesienia własnych kompetencji i kwalifikacji; orientację nauczyciela na doświadczenie zawodowe i wiedzę; skupienie uwagi na ocenie działalności nauczyciela,

którego podstawą jest obiektywna i życzliwa oraz wszechstronna pomoc w jego rozwoju zawodowym ze strony władz oświatowych; ukierunkowanie nauczyciela na współpracę w kontekście własnego rozwoju zawodowego ze środowiskiem szkolnym i pozaszkolnym zwłaszcza w obszarze nowych technologii pedagogicznych.

Słowa kluczowe: nauczyciel, uczeń, szkoła, edukacja, reforma

Summary: The article was devoted to the problem of the organization of the didactic and educational process in grades 1-4 of elementary schools in Ukraine. Since 2018, the reformation of the school education system in this country based on the concept of "New Ukrainian School" has begun. This is the next stage of changes in the process of teaching and upbringing in Ukraine according to the standards that apply in most European Union countries. One of the goals of the "New Ukrainian School" is also to comprehensively support teachers in their individual and professional development. The main pillars of the teachers'professional development include the active attitude of teachers in the context of raising their competencies and qualifications; the orientation of the teacher for professional experience and knowledge; the focus on the evaluation of the teachers' activity, which is based on objective, kind and comprehensive assistance in his professional development from the educational authorities; the orientation of the teacher to cooperation in the context of his professional development with the school and after-school environment especially in the area of new pedagogical technologies.

Keywords: teacher, student, school, education, reform

Wprowadzenie

W czasie ostatniej dekady system edukacyjny w klasach początkowych w ukraińskiej szkole podstawowej podlegał ciągłym zmianom i był poddawany reformom uwarunkowanym wizją kolejnych władz oświatowych dotyczących kształtu systemu szkolnego (co prowadziło często do pewnej niespójności w podejmowanych działaniach), natomiast cele strategiczne pozostawały niezmienne – dostosowanie szkoły do najlepszych wzorów i standardów edukacyjnych państw unijnych przy zachowaniu własnej

specyfiki i tożsamości. W ostatnich latach duży wpływ na funkcjonowanie szkoły poza aspektami finasowania czy zmianami programowymi miały procesy demograficzne. Według statystyk w latach 2014-2020 liczba rozpoczynających naukę szkolną w Ukrainie miała dynamikę wzrostową, zaś od 2021 roku widoczna jest tendencja wskazująca na zmniejszenie liczby dzieci podejmujących nauczanie w klasie pierwszej szkoły podstawowej. W roku 2014 liczba uczniów klasach pierwszych wynosiła 411 604, w roku 2019 osiągnęła wartość najwyższą w omawianym okresie – 454 929, zaś w roku 2020, zgodnie z przewidywaniami, wartości te wynosiły 402 560. Prognozy statystyczne wskazują, iż liczba pierwszoklasistów nadal będzie się zmniejszać i wyniesie w 2023 roku 387 811 (czyli zmniejszy się o 14,8%) [Osvita v Ukraini: vyklyky ta perspektvy. 2020, s. 26-28]. W tym samym okresie o 6,4% zredukowano etaty nauczycieli pracujących w szkołach podstawowych, w tym również nauczycieli klas początkowych, przy czym zwiększyła się liczba nauczycieli w przedziale wiekowym 55-60 lat (wzrosła o 3,5% w stosunku do ogólnego stanu nauczycieli szkół podstawowych), zaś jednocześnie zmniejszyła się liczba nauczycieli w wieku do 30 lat, co jest skutkiem spadku zainteresowania młodzieży wybierającej ścieżkę edukacyjną i karierę zawodową w obszarze edukacji szkolnej [Osvita v Ukrainie: vyklyky ta perspektyvy 2020, s. 26-28]

Niniejsza publikacja ma na celu omówienie aspektów edukacyjnych dotyczących poziomu kompetencji współczesnego nauczyciela klas 1-4 szkoły podstawowej Ukrainy. Problem badawczy brzmi: jakie tendencje edukacyjne dominują w procesie modernizacji nauczania w klasach 1-4 szkoły podstawowej Ukrainy na współczesnym etapie.

Wśród metod badawczych należy wskazać wnioskowanie na podstawie aktów normatywnych z zakresu edukacji szkolnej Ukrainy, opracowań i publikacji naukowych badaczy ukraińskich dotyczących problematyki organizacji procesu nauczania

w klasach 1-4 szkoły podstawowej oraz kompetencji nauczycieli pracujących z tą grupą wiekową uczniów.

Dyskusja i rezultaty

Działalność zawodowa nauczyciela klas młodszych w Ukrainie opiera się o następujące dokumenty oświatowe: Ustawa „O oświacie" [Zakon Ukrainy. Pro osvitu 2017], Narodowa doktryna rozwoju oświaty Ukrainy [Natsionalna doktryna rozvytku osvity 2002], Standard zawodu nauczyciela klas młodszych szkoły podstawowej (zmodyfikowany w 2021 roku) [Ministerstwo Sotsialnoi Polityky Ukrainy, Nakaz 2018]. Aktualnie w edukacji szkolnej Ukrainy kluczową rolę zajmuje koncepcja modernizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego pt. „Nowa ukraińska szkoła", co również stawia przed nauczycielem klas początkach szkoły podstawowej nowe wyzwania w zakresie wykonywanych funkcji. „Nowa ukraińska szkoła" jest długotrwałą reformą edukacji szkolnej, którą rozpoczęto w 2018 roku, zaś głównym jej celem jest przekazanie uczniom praktycznych umiejętności, które mogą być wykorzystywane przez dzieci i młodzież szkolną w życiu codziennym, nauczą ich krytycznego myślenia, swobodnego wyrażania własnych sądów i poglądów, zaś proces wychowawczy jest zorientowany na rozwój u uczniów wartości uniwersalnych, a przede wszystkim wartości moralno-etycznych (tj. godność, uczciwość, sprawiedliwość, szacunek do siebie oraz do innych ludzi) a także społeczno-politycznych (wolność, demokracja, tożsamość kulturowa, poszanowanie własnego dziedzictwa kulturowego, patriotyzm, solidarność, odpowiedzialność).

Rozpoczęcie powyższej reformy szkolnej w Ukrainie według koncepcji „Nowa ukraińska szkoła" było spowodowane szeregiem problemów występujących w organizacji nauczania w szkole początkowej, a mianowicie: 1) istniejącym między szkołami zróżnicowaniem terytorialnym, demograficznym, społecznym; 2) niedostateczną liczbą przedszkoli, co w istotny sposób

komplikowało proces przygotowania dzieci do podjęcia nauki szkolnej; 3) niewystarczającymi warunkami realizacji procesu nauczania w części szkół (przepełnione klasy, w części szkół zła organizacja systemu żywienia uczniów; słaba infrastruktura szkolna); 4) ujemną dynamiką wskazującą na pogorszający się ogólnie stan zdrowia uczniów klas 1-4; 5) w części szkół brak odpowiedniego wsparcia uczniów w zakresie opieki specjalistycznej – pedagogów szkolnych, psychologów, logopedów, lekarzy; 6) wyraźną dysproporcją w organizacji procesu nauczania w większości wiejskich szkół w porównaniu z miejskimi [Nova ukrainska shkola 2019, 11-12].

Program „Nowa ukraińska szkoła" jest ukierunkowany na pogłębianie autonomii szkół oraz samego nauczyciela przy jednoczesnym wzmocnieniu jego stabilności materialnej (w tym przez zwiększenie wynagrodzenia oraz poprawę warunków mieszkaniowych); podniesienie motywacji uczniów do nauczania; zwiększenie przez państwo nakładów na edukację. W ramach zmodyfikowanego systemu oświaty program „Nowa ukraińska szkoła" przewiduje realizację nauczania dzieci w wieku wczesnoszkolnym w klasach 1-4 (szkoła początkowa). Nauczanie może być rozpoczęte od 6 roku życia dziecka. Pierwszy etap nauczania (klasy 1-2) jest poświęcony adaptacji dzieci do nowego środowiska poprzez realizację następujących zadań: prowadzenie nauczania z uwzględnieniem indywidualnych cech charakteru uczniów; aktywne stosowanie w procesie nauczania metod gier i zabaw; brak oceniania punktowego; ograniczenie do minimum prac domowych. Od klasy 3 z części przedmiotów wprowadza się system oceniania punktowego, zaś po zakończeniu nauki w klasie 4 poziom osiągnięć edukacyjnych uczniów jest sprawdzany zgodnie z przyjętymi standardami. Misją współczesnej szkoły początkowej w Ukrainie, zgodnie z koncepcją „Nowa ukraińska szkoła" jest także wspieranie wszechstronnego rozwoju osobowości dziecka z uwzględnieniem jego indywidualnego, psychofizycznego potencjału, kształtowanie kluczowych kompetencji niezbędnych w życiu codziennym,

rozwój ogólnokulturowy i moralny, zaś nauczyciel pracujący w klasach młodszych powinien mieć świadomość odpowiedzialności za swoich uczniów, wierzyć w potencjał każdego ucznia, być uczciwym wobec siebie i potrafić przyznawać się do własnych błędów; umieć słuchać uczniów, być konsekwentnym i sprawiedliwym; doceniać indywidualny wysiłek ucznia; ciągle doskonalić własne umiejętności [Nova ukrainska shkola 2019, 11-12, 160]. Jednym z głównych celów koncepcji jest także wszechstronne wspieranie nauczycieli w ich rozwoju indywidualnym i zawodowym [Kabinet Ministriv Ukrainy 2016]. Zgodnie z Zarządzaniem Ministra Oświaty i Kultury Ukrainy z dnia 15.01.2018 r. nr 36 pt.: Standard Doskonalenia Kwalifikacji Nauczycieli [Nakaz MON 2018] ustalono także zakres kompetencji nauczycieli szkoły podstawowej klas 1-4.

W ramach programu Ministerstw Oświaty i Nauki Ukrainy „Konceptualne zasady reformowania oświaty na poziomie średnim" „Nowa ukraińska szkoła" za główne filary rozwoju zawodowego nauczyciela uznano: aktywną postawę nauczycieli w kontekście podniesienia własnych kompetencji i kwalifikacji; orientacja nauczyciela na doświadczenie i wiedzę; skupienie na systemie ewaluacji nauczyciela, gdzie podstawą jest obiektywna i życzliwa pomoc w jego rozwoju zawodowym ze strony władz oświatowych; orientacja nauczyciela na współpracę w kontekście własnego rozwoju zawodowego ze środowiskiem szkolnym i pozaszkolnym zwłaszcza w obszarze nowych technologii pedagogicznych [Nova ukrainska shkola: osnovy standartu osvity 2016]. Za podstawowe (bazowe) kompetencje zawodowe nauczycieli klas 1-4 uznano kompetencje pedagogiczno-psychologiczne, w tym: znajomość aktualnej współczesnej wiedzy z zakresu pedagogiki, psychologii, innowacyjnych metod nauczania w oparciu o koncepcję holistyczną w celu stworzenia środowiska edukacyjnego wspierającego indywidualny rozwoju dzieci w wieku wczesnoszkolnym; zdolność do prowadzenia efektywnej działalności zawodowej zgodnie z wymogami etyki pedagogicznej.

Kompetencje społeczne, w tym: wiedza z zakresu praw i wolności człowieka; świadomość globalnych problemów cywilizacyjnych oraz aktywny udział w życiu społecznym; zdolność efektywnej pracy zespołowej; umiejętność rozwiązywania konfliktów w pracy oraz osiągania kompromisów. Kompetencje ogólnokulturowe, w tym: zdolność pojmowania wartości artystycznej dzieł sztuki, kształtowanie własnego gustu artystycznego; umiejętność prezentowania własnych idei, odczuwania przez pryzmat sztuki; świadomość własnej tożsamości narodowej jako podstawy otwartości i szacunku do dziedzictwa kulturowego innych narodów świata. Kompetencje językowo-komunikacyjne, w tym: posiadanie (oraz systematyczne wzbogacanie) wiedzy z zakresu norm i zasad obowiązujących w komunikacji szkolnej (tak w kontekście komunikacji indywidualnej, jak i zbiorowej); umiejętność słuchania, argumentacji oraz obrony własnego stanowiska; wysoki poziom zawodowej kultury komunikacyjnej; zdolność realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych za pomocą umiejętnej komunikacji (wiedza, umiejętności werbalne i niewerbalne z uwzględnieniem sytuacji dydaktyczno-wychowawczej). Kompetencje psychologiczne i liderskie, w tym: świadomość znaczenia wartości psychicznego, fizycznego oraz duchowego samopoczucia dziecka; zdolność do wspierania twórczego i osobowościowego rozwoju uczniów. Kompetencje przedsiębiorcze: umiejętność generowania nowych idei oraz wdrażania ich w życie w celu podniesienia własnego statusu społecznego, jak i wspierania rozwoju społeczeństwa i państwa. Kompetencje informatyczne i cyfrowe: zdolność orientowania się w przestrzeni informacyjnej, odbioru informacji oraz ich posługiwaniem się według własnych potrzeb oraz wymogów współczesnego wysokotechnologicznego i informacyjnego społeczeństwa [Ministerstvo Sotsiialnoi Polityky Ukrainy 2018].

W 2021 roku zgodnie ze wspólnym rozporządzeniem Ministerstwa Polityki Socjalnej, Ministerstwa Rozwoju Gospodarki, Handlu i Rolnictwa na bazie kompetencji nauczycieli szkoły początkowej z 2018 roku (modyfikacja standardu kompetencji

nauczycieli była także skutkiem wprowadzenia nowych standardów zawodowych na rynku pracy Ukrainy w latach 2020-2021), wprowadzono nowe standardy kompetencyjne: językowo-komunikacyjne, metodyczne, informacyjne i cyfrowe, psychologiczne, emocjonalno-etyczne, współpracy pedagogicznej, projektowania, prognostyczne, organizacyjne, innowacyjne, inkluzyjne, refleksyjne, kompetencje nauczania permanentnego oraz kompetencje profilaktyki zdrowotnej [Ministerstvo Sotsialnoi Polityky Ukrainy 2020].

Zaznaczmy, że w Ukrainie w drugiej dekadzie XXI wieku skutecznie funkcjonował system podnoszenia kwalifikacji nauczycieli klas 1-4 poprzez, między innymi, organizowanie przez Ministerstwo Oświaty i Nauki w okresie ferii letnich jednotygodniowych kursów, które przewidywały teoretyczne oraz praktycznie seminaria (oprócz zajęć poświęconych przygotowaniu dydaktycznemu sporo czasu poświęcało się także na doskonalenie umiejętności współpracy nauczycieli z rodzicami) [Bachynska, Ushmarova, Sederevichene 2013, 70-71].

Na łamach literatury pedagogicznej Ukrainy toczą się dyskusje na temat kompetencji nauczycieli oraz nad innymi aspektami działalności nauczycieli klas szkoły początkowej, między innymi o współpracy z rodzicami, pracy z dziećmi uzdolnionymi, oceną osiągnięć edukacyjnych uczniów, specjalistów pracujących z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym i in. Jak zaznacza Stanislav Sapozhnykov, kompetencje zawodowe nauczyciela klas młodszych szkoły podstawowej powinny cechować: integralność osobowości nauczyciela; elastyczność w wykorzystaniu w pracy z uczniami wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych oraz umiejętności ich integracji przy uwzględnieniu specyfiki działań dydaktyczno-wychowawczych [Sapozhnykov 2018, 36-37]. Według Ally Kolomiiets i Lesi Kolomiiets, ważnym elementem postaw profesjonalnych w działalności nauczycieli klas młodszych są: mobilność zawodowa i gotowość do zmian; zdolność do rozwoju i doskonalenia się zawodowego; cechy lidera, które

pozwolą na otwartą, twórczą komunikację oraz współpracę z gronem pedagogicznym, uczniami oraz ich rodzicami; umiejętne prognozowanie, projektowanie oraz korygowanie działań własnych. Współczesnego nauczyciela klas młodszych szkoły podstawowej, jak podkreślą A. Kolomiiets, L. Kolomiiets, powinna cechować także innowacyjność, postawy kreatywne, zainteresowanie nowoczesnymi, nowatorskimi koncepcjami nauczania i wychowania [Kolomiiets, Kolomiiets, 2019, 94-95]. Natomiast Natalia Andrasova, szczególną uwagę zwróciła na rolę i efektywność poziomu komunikatywności nauczyciela w kontekście współpracy z rodzicami uczniów klas młodszych. Zdaniem Natalii Andrasovej, gotowość nauczyciela do szkolnej działalności dydaktyczno-wychowawczej zbudowana jest na następujących komponentach: motywacyjnym, kognitywnym, operacyjnym oraz refleksyjnym. Komponent motywacyjny wyraża się w umiejętności wykorzystywania nowoczesnych technik komunikacyjnych w procesie współpracy z rodzicami uczniów. Komponent kognitywny, według autorki, przewiduje opanowanie wiedzy z zakresu współpracy szkoły z rodzicami z uwzględnieniem specyfiki wiekowej uczniów klas młodszych szkoły podstawowej oraz ich nastawienia wobec szkoły, rozwój aktywności poznawczej nauczyciela, efektem czego jest optymalizacja współpracy z rodzicami, zaś komponent operacyjny wyraża się w umiejętności formułowania następujących zadań: umiejętność stymulacji aktywności i zaangażowania rodziców w trakcie ich współpracy z nauczycielami i szkołą; umiejętności wczuwania się w stan rodziców, wyrażania swoich uczuć oraz tolerancyjnej postawy wobec rozmówcy; umiejętności zadawania pytań, słuchania oraz organizacji informacji zwrotnej; umiejętności parafrazowania, podsumowania, uogólniania; umiejętności nawiązywania relacji z rodzicami w oparciu o zaufanie i wzajemne zrozumienie. Komponent refleksyjny opiera się na umiejętności nauczyciela do prowadzenia samoanalizy oraz samooceny własnej działalności dydaktyczno-wychowawczej, potrzebie samodoskonalenia się, zdolności do przeprowadzenia analizy

efektywności stosowanych technik komunikacyjnych z uwzględnieniem pracy z rodzicami uczniów [Andrasova, 2022, 86].

Sporo uwagi w literaturze przedmiotu naukowcy ukraińscy poświęcają pracy nauczyciela w klasach młodszych z uczniami uzdolnionymi. Jak zaznacza Viktoria Ushmarova, warunkiem efektywnych działań w tym zakresie jest integralność takich składników, jak: motywacja, umiejętności teoretyczno-praktyczne, działania zawodowe, refleksja (samoanaliza), osobowość nauczyciela. Viktoria Ushmarova ujmuje te składniki jako pewien jednolity system przewidujący jedność celów nauczania i wychowania w układzie hierarchicznym (cele strategiczne, taktyczne, operacyjne); koncepcyjność (metody i techniki dydaktyczno-wychowawcze), kontekstowość (gotowość zawodowa do pracy z uczniami uzdolnionymi jako rezultat uzyskanych kompetencji w trakcie studiów, dokształcania się i doskonalenia zawodowego) [Ushmarova 2016, 244-246].

Tatiana Roik szczególną uwagę poświęca kształtowaniu u uczniów klas początkowych podstaw kultury w relacjach rodzinnych. Autorka, w kontekście działań wychowawczych w szkole, wymienia najważniejsze czynniki wpływające na relacje w rodzinie: czynniki społeczno-środowiskowe; postawy rodzicielskie; uwarunkowania rozwoju osobowościowego dziecka; metodykę i techniki wychowawcze stosowane przez szkołę w zakresie wspierania relacji na płaszczyźnie rodzice-dzieci. W ramach działań wychowawczych prowadzonych przez szkołę wśród uczniów w zakresie kultury Tatiana Roik wymienia następujące, zdaniem autorki, najważniejsze metody: tradycyjne (rozmowa, opowieść, dyskusja); interaktywne (metoda projektowa, gier, konsultacji); symulacyjne, zaś wśród form wychowania powinny występować godziny wychowawcze, spotkania rodzinne, wieczory literackie [Roik 2019, 180-181]. Ważnym elementem istotnie decydującym o efektywności działań szkoły w zakresie wpierania kultury w relacjach rodzinnych, jak uważa Tatiana Roik, jest analiza

motywacji i postaw moralnych tak dzieci, jak i ich rodziców [Roik 2019, 185].

Według Iryny Viktorenko i Liudmyly Horobets, trzeba brać pod uwagę specyfikę pokoleniową uczniów, która w istotny sposób oddziałuje na współczesny proces wychowania i nauczania w szkole, a mianowicie: miejsce i rolę techniki komputerowej w życiu dzieci i młodzieży. Internet pozwala bowiem uczniom natychmiast uzyskiwać niezbędną informację, co powoduje, że nauczyciel przestaje być jedynym źródłem wiedzy. Współcześnie uczniów cechuje hiperaktywność, niechęć powracania do tej samej sprawy kilkukrotnie; przewaga percepcji obrazu nad percepcją czytania książek; tolerancja; minimalizm; gotowość do działania w celu osiągnięcia sukcesu [Viktorenko, Horobets 2019, 96]. W związku z powyższym, jak piszą autorzy, współczesna szkoła powinna funkcjonować, przestrzegając zasad szacunku do indywidualności; współpracy nauczyciela z uczniem; dialogowości; wzajemnego szacunku; dobrowolności w przyjęciu zobowiązań oraz obowiązkowości w wykonywaniu zadań [Viktorenko, Horobets 2019, 101].

Kolejnym ważnym elementem dyskusji naukowej wśród badaczy ukraińskich, w kontekście pracy współczesnego nauczyciela klas początkowych, jest jego kompetentność w ocenie osiągnięć szkolnych uczniów. Jak zaznacza Olena Polikova, filarami systemu oceniania w szkołach ukraińskich (w kontekście oceniania potocznego, bieżącego oraz podsumowującego) są: podnoszenie motywacji uczniów do nauczania oraz wyrabianie u nich umiejętności samodzielnego uczenia się; poszerzenie poziomu indywidualnej gotowości uczniów na każdym etapie nauczania; obiektywność; wartościowanie (gradacja) ocen uczniów według rodzaju zajęć (praca samodzielna, kolokwium podsumowujące, praca twórcza, udział w olimpiadach szkolnych, projekty, aktywność społeczna w szkole i poza szkołą), zaś ocenianie powinno być oparte na zasadzie uwzględnienia w pierwszej kolejności poziomu osiągnięć ucznia, a nie poziomu jego niepowodzeń edukacyjnych.

Ważnymi filarami umiejętnego oceniania uczniów przez nauczycieli klas młodszych szkoły podstawowej, jak zaznacza Olena Polikova, jest umiejętność wykorzystania przez nauczyciela takich instrumentów oceniania osiągnięć edukacyjnych ucznia, które są zgodne z potencjałem edukacyjnym i wiekowym dziecka oraz gotowość do ciągłego doskonalenia w tym zakresie [Poliakova 2013, 70-71].

Podsumowanie

„Nowa ukraińska szkoła" jest kolejnym etapem reformowania systemu edukacji szkolnej podjętym przez władze oświatowe w ostatnich latach. Proces zmian w szkolnictwie Ukrainy rozpoczęto jeszcze na przełomie XX/XXI wieku, lecz podjęte działania w tym zakresie tylko częściowo były skuteczne, przede wszystkim z powodu braku odpowiednich funduszy oraz niedostatecznej konsekwencji w podejmowanych przez władze oświatowe decyzjach. Mimo to, strategia rozwoju edukacji szkolnej w Ukrainie pozostała niezmienna i jest ukierunkowana na modernizację systemu szkolnego według wzorców przyjętych w edukacji w krajach Unii Europejskiej. Wyraźnie więcej uwagi władze oświatowe Ukrainy, w porównaniu z poprzednimi okresami, poświęcili nauczycielowi, jego warunkom zatrudnienia, kompetentności, pespektywie rozwoju zawodowym.

Literatura

Andrasova, Natalia, 2022. *Formuvannia u maibutnikh uchyteliv pochatkovych klasiv hotovnosti do roboty z batkammy uchniv z vykorystanniam kouchyhvnosti teknik, Tsetralnoukrainskyi derzhanyi pedahochinyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka* „Naukovi Zapysky, Seriia: Pedahohichni nauky, Vypusk 204, s. 84-90, s. 86. DOI: http://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-84-90

Bachynska Olena. Ushmarova, Viktoria. Sederevichene, Alla. 2013. *Pidhotovka vchyteliv do roboty v 1-4 klasakh pratsiuiuchykh za vseukrainskym naukovo-pedahohichnym proektom „Intelekt Ukrainy”*, „Ridna shkola”, nr 12, s. 69-74.

Bibik, Nadia. 2019. *Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia. Navchalno-metodychnyi posibnyk*. Vydavnytstvo Litera LTd, Kyiv. https://www.e-litera.com.ua/nova-ukrainska-shkola-poradnyk-dlia-vchytelia.

Kabinet Ministriv Ukrainy Rozporiadzhennia vid 14 hrudnia 2016 nr 988, *Kyiv Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformovannia zahalnoi serednoi osvity „Nova ukrainska shkola” na period do 2029 roku*, https://zakon.rada.gov.ua/go/988-2016-p

Kolomiiets, Alla. Kolomiiets, Lesia. 2019. *Psykholoho-pedahohichni zasady rozvytku liderskich yakostei v osvitnomu seredovyshchi pochatkovoi shkoly*, „Lider. Elita. Suspilstvo”, nr 1, s. 91-106, s. 94, s. 94-95, https://core.ac.uk/download/pdf/286541288.pdf doi: 10.20998/2616-3241.2019.1.07.

Nakaz MON vid 15.01.2018 nr 36 *Pro zatverdzhennia typovoi osvitnoi prohramy orhanizatsii i provedennia pidvyshchennia kvalifukatsii pedahohichnykh pratsivnykiv zakladamy pisladyplomnoi osvity*, imzo.gov.ua/2018/01/16/nakaz-mon-vid-15-01-2018-36-pro-zatverdzhennya-typ

Natsionalna doktryna rozvytku osvity, Ukaz vid 17.04.2002 nr 347/2002 dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/legal_5_1.pdf

Nova ukrainska shkola: osnovy standartu osvity. 2016. Lviv.

Ministerstwo Sotsialnoi Polityky Ukrainy, Nakaz 10.08.2018 № 1143 *Pro zatverdzhennia profesiinoho standardu „Vchytel pochatkovych klasiv zakladu zahoalnoi serednoi osvity”* http://zakononline.com.ua/document/show/966366842

Ministerstvo Sotsialnoi Polityky Ukrainy, Ministerstwo Rozvytku Ekonomiky. Torhivle ta Silskoho Hospodarstva Ukrainy Nakaz z dnia 23.12,2020, nr 2736-20 *Pro zatverdzhennia standartu za profesiiamy „Vchytel pochatkovykh klasiv zakładu zahalnoi osvity”, vchytel zakładu zahalnoi serednoi oscity, Vchytel z pochatkovoi osvity (z dyplomem molodshoho spetsialista)* https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno

Osvita v Ukraini: vyklyky ta perspektvy. 2020, *Informatsiino-analitychnti zbirnyk*, Kyiv s. 26-28 https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/08/In

Roik,Tetiana. 2019, *Model vykhovannia kultury rodzinnych u molodshych shkoliariv, Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*, Vypusk, 66, Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy, s. 179-183, s. 180-181, https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27075]

Roik, Tetiana. 2019. *Diahnostuvannia vykhovanosti kultury rodynnykh vzaiemyn u molodshykh shkoliariv. Zbirnyk naukovykh prats Pedahohichni nauky*. Vypusk LXXXVI, c. 184-188. DOI1032999/ksu2413-1865/2019-86-34

Poliakova, Olena. 2013. *Realizatsiia kompetentnisshoho pidkhodu v osvitniuvalnii diialnosti vchytelia pochatkovych klasiv*, „Ridna shkola”, nr 11, 2013, s. 69-73, s. 70-71, https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3249/1/Poliakova_O.pdf .

Ushmarova, Viktoria. *Naukovo-metodychna systema neperevnoho formuvannia hotovnosti vhcyteliv pochatkovoi shkoly do roboty z obdarovanymy uchniami, Zbirnyk naukowych prats „Pedahohika ta psykholohiia”*, 2016, Vypusk 53, s. 241-250, 6244-246, https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/243

Viktorenko, Iryna. Horobets, Liudmila, 2019. *Novi profesiini roli ta funktsii suchasnocho vchytelia v konteksti Konceptsii Novoi ukrainskoi shkoly, Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. Vyp. 11, s. 93-106, profped.ddpu.edu.ua/article/view/197377, s. 101 DOI https://doi.org/10.31865/2414-9292.11.2019.197377

Zakon Ukrainy. Pro osvitu (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, Nr 38-39, st. 380), https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19

Źródła pierwotne

Андрасова Н.М., Формування у майбутніх вчителів початкових класів готовості до роботи з батьками учнів з використанням коучогових технік. Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка Наукові записки. Серія: «Педагогічні науки» Випуск 204. с. 84-90. DOI: http://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-84-90.

Бачинська Є.М. Ушмарова В.В. Седеревічене А.О. Підготовка вчителів до роботи в 1-4 класах працюючих за всеукраїнським науково-педагогічним проектом «Інтелект України», „Рідна школа”, №12 2013, с. 69-74

Бібік Н.М. (за загальною редакцією). Нова українська школа. Порадник для вчителя. Навчально-методичний посібник, Видавництво Літера ЛТД, Київ 2019 s. 11-12 (208 с.), https://www.e-litera.com.ua/nova-ukrainska-shkola-poradnyk-dlia-vchytelia

Вікторенко, І.Л., Горобетць Л.В. Нові професійні ролі та функції сучасного вчителя в контексті Концепції нової української школи, Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, Випуск 11 2019, с. 93-106 DOI https://doi.org/10.31865/2414-9292.11.2019.197377

Закон про освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38-39ю ст. 380), https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19;

Коломієць А.І., Коломієць Л.І. Психолого-педагогічні засади розвитку лідерських якостей в освітньому середовищу початкової школи, Лідер. Еліта. Суспільство №1 2019 doi: 10.20998/2616-3241.2019.1.07

Кабінет Міністрів України Розпорядження від 14 грудня 2016 року № 988. Київ. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти, «Нова українська школа» на період до 2029 року, https://zakon.rada.gov.ua/go/988-2016-р

Міністерство Соціальної Політики України, Наказ 10.08.2018 №1143 Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», Ministerstwo Sotsialnoi Polityky Ukrainy, Nakaz 10.08.2018 № 1143 Pro zatverdzhennia profesiinoho standardu „Vchytel pochatkovych klasiv zakladu zahoalnoi serednoi osvity”,, http://zakononline.com.ua/document/show/966366842.

Міністерство Соціальної Політики України. Міністерство Економіки та Торгівлі Сільского Господарства України з дня 23.12.2020 №2736-20 Про затвердження стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної освіти», вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno

Наказ МОН від 15.01.2018 №36 «Про затвердження типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної освіти imzo.gov.ua/2018/01/16/nakaz-mon-vid-15-01-2018-36-pro-zatverdzhennya-typ

Національна доктрина розвитку освіти, Указ від 17.04.2002, №347/2002 dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/legal_5_1.pdf ;

Освіта в Україні: виклики та перспективи, Інформаційно-аналітичний збірник, Міністерство Освіти і Науки України, Київ 2020, с. 26-28 1.https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/08/In.

Полякова О. В. Реалізація компетентнісного підходу в освітній діяльності початкових класів. „Рідна школа” №11 2013 s. 69-73, https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3249/1/Poliakova_O.pdf,

Роїк Т. О. Діагностування вихованості культури родинних взаємин у молодших школярів. Збірник наукових праць Педагогічні науки. Випуск LXXXVI, 2019, с. 184-188. DOI1032999/ksu2413-1865/2019-86-34

Роїк Т.О. Модель виховання культури родинних взаємин у молодших школярів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Випуск 66, 2019б Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи, с. 179-183. https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27075.

Сапожніков С.В. Професіоналізм майбутнього вчителя початкових класів в вимірі сьогодення Вісник Університету імені Альфреда Нобела, Серія: Педагогіка і Психологія №2 (16) 37, 2018, с. 34-39 DOI 10.32342/2522-4115-2018-16-6

Ушмарова В.В. Науково-методична система неперервного формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями, Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія», Харків 2016, Випуск 53, с. 241-250ю с. 244-246**,** https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/243.